

Bertel Haarder om Danmark i Europa: Vores tilmurede vinduer

Under den Kolde Krig lykkedes det Danmark at ignorere Østeuropas skæbne – og derfor skulle vi ved murens fald genopdage vores naboer. I RÆSONs artikelserie om Danmarks 30 år (og 2 uger) i det europæiske fællesskab udlægger integrationsminister Bertel Haarder udviklingen fra 1972 til i dag. Hans liberale vision for et "stærkere men slankere" EU skal tages som udtryk for, at højre- og venstrefløjen i dag er ved at "antage de naturlige roller" i EU-debatten, som dermed er på vej til at ophøre med at være en kamp 'for' og 'imod' samarbejdet. EU kan i øvrigt vinde folkelig forståelse hvis man ophører med at skjule uenighederne mellem landene, og hvis man kan lære den lektie, som parlamentet demonstrerede ved at fyre Santerkommissionen: resultater skaber respekt. Også andre begivenheder tyder på at EU udvikler sig i liberal retning – fx de begyndende nordiske normer for god administration samt den Østudvidelse, der kun gør det mere oplagt at få afstukket samarbejdets kompetenceområder.

af Clement Behrendt Kjersgaard, RÆSONs chefredaktør.

1. De radikale lærer nye tricks
2. 1972: Myten om bedraget
3. Kragts frygt for baglandet
4. Cool cash og uklogskab
5. Ud med de gamle begreber
6. EU-parlamentet har fat i den lange ende
7. Vis slagsmålet frem
8. De tidlige 80ere: EF's krise
9. Europa må stå sammen – og sammen med USA
10. Højre og venstre i Europapolitikken
11. Dansk Folkeparti og EU
12. Ministrenes rolle
13. Et slankere EU – men ikke a la carte
14. #1 for danskerne: de fredsbevarende aktioner
15. Danmark mellem USA og Europa
16. Før Decembertopmødet: Alt på et bræt
17. EF i den Kolde Krig
18. Noget af det floveste i danmarkshistorien

1. De radikale lærer nye tricks

CBK: RÆSON er meget begejstret for at få lov at få lov at låne regeringens integrations- og europaminister samt – vigtigere(!) – medlem af vores bidragsyderpanel, Bertel Haarder, til en snak IKKE om formandskabet men derimod i forbindelse med det tema vi kalder "30 år i EU og stadig udenfor?" Det handler om EU og demokratiet, EU i offentligheden, om pressens rolle og politikernes rolle, Bertel Haarder, tusind tak for chancen.

HAARDER: Jeg er meget glad for at kunne deltage.

CBK: Må jeg starte et helt andet sted? Nu skal den gamle venstreavis, Jyllands-Posten, fusioneres med den gamle radikale-venstre-avis, Politiken – og nu hvor det Radikale Venstre og Venstre ikke længere er skilt på EU, ikke længere er skilt på forsvarsspørgsmålet, så er der vel nogen, der vil sige at så er det også på tide at I slutter jer sammen igen?

HAARDER: Når det gælder EU, så har det Radikale Venstre jo antaget Venstres meninger – og det skal de være meget velkomne til. Og det samme er jo på vej mht. forsvaret, hvor det radikale venstre jo har opgivet den mening som også Niels Helveg gav udtryk for for nogle år siden, det dér med at "man kan ikke forhindre folk i at slå hinanden ihjel." Nu er de radikale jo blevet lige så aktivistiske som Venstre, når det gælder forsvaret. Næsten, i hvert fald. Så det er jo fint.

CBK: Så er der ingen uenighed? Så kan I godt slutte jer sammen?

HAARDER: Ja, det må du spørge de Radikale om.

CBK: Okay.

HAARDER: Bare det bliver under Venstres ledelse.

CBK: Det er klart.

2. 1972: Myten om bedraget

CBK: Lad os starte med 1972. Det er jo ofte blevet sagt at hvis man dengang havde lagt de politiske dimensioner i samarbejdet åbent frem, i stedet for at tale flæskepriser, så havde danskerne haft et klarere indblik i, hvad det er for en proces der er pågået de sidste 30 år. Men er det ikke sådan en rigtig elitær-akademisk analyse? Hvis man i 1972 havde gået ud og talt IKKE om flæskepriser og landbrugseksport, men sagt: "Der kommer en union, den kommer til se sådan ud, der sker dét og dét", så var det vel blevet et nej?

HAARDER: Der er opbygget en myte, altså en historie om, at i 1972 dér blev danskerne bedraget, fordi de fik at vide at EU handlede om flæskepriser og eksport og den slags, og så viste det sig at EU havde et politisk indhold. Det er den kampagne som vi hører hver gang vi drøfter EU – og det er selvfølgelig EU-modstanderne, Junibevegelsen, folkebevægelsen mod EU, osv., som kører den agitation. Men den er bare ikke rigtig – fordi venstres ordfører det var jo Per Federspiel, den gamle modstandsmand, den gamle minister i befrielsesregeringen, og han talte ikke om andet end politik! Det var dette, at Europa nu

skulle samarbejde frem for at ligge i skyttegrave og skyde på hinanden, det var perspektivet om Europa, der også kunne spille en rolle i verden - det var dét, som var det bærende for Venstres ordfører, Per Federspiel, og også for folk som Poul Hartling, Henning Christophersen og Uffe Ellemann-Jensen, som minsandten aldrig har underspillet den politiske del af samarbejdet.

3. Krag's frygt for baglandet

CBK: Hvordan ser du Krag i det lys? Altså han blev jo kritiseret af Venstre, da Storbritannien blev nægtet adgang til EF af de Gaulle og Danmark fik en dør på klem, der valgte Krag at vente på England. Var det rigtigt?

HAARDER: Man kan jo se af Krag's erindringer, eller rettere sagt af bogen om Krag, at Krag var nøjagtig ligeså Europa-venlig som Venstre. Men han kunne bare ikke sige det, fordi han havde ikke sit bagland med sig. Og derfor var han jo også uklog nok til at insistere på at Norge skulle holde folkeafstemning før Danmark – og det er en af de mest ulykkelige beslutninger der er truffet. For det blev jo et nej i Norge. Det var helt vanvittigt – men så bange var han altså for sit eget bagland.

CBK: Det er jo meget i linie med det, der er mit indtryk af Venstres opfattelse, nemlig at den danske EU-modstand og den danske EU-skepsis og det danske EU-problem i høj grad er et socialdemokratisk problem.

HAARDER: Ja, det VAR det i hvert fald. Fordi venstrefløjen – det man populært kalder 68erne – jo var imod og ER imod. Men siden er der jo sket en vis normalisering i forhold til de andre europæiske lande, således at skepsis'en overfor EU er flyttet delvist over på den højre fløj, sådan som den jo er i alle andre lande. Men i Danmark er den jo altså forblevet også på venstrefløjen. Og derfor er det vi i Danmark altid har svært ved at skabe flertal for EU-beslutninger.

4. Cool cash og uklogskab

CBK: Du siger at man lagde de politiske temaer frem dengang, så danskerne vidste hvad de tog stilling til i 72 –

HAARDER: Det var der i hvert fald visse partier, der gjorde, ja, og herunder, især: Venstre, som var klart det mest EU-positive parti, som talte mest om det politiske perspektiv.

CBK: Så dem, der insisterer på at flæskepriserne har været blå i øjnene i hvert fald indtil 86 eller 92 –

HAARDER: Man kan ikke bestride at der i kampagnen op til d.2.oktober 72 at der der, som et svar på Folkebevægelsens agitation om at 'nu nedlægger vi Danmark' osv., alt muligt som jo siden er blevet modbevist – at så blev der også taget nogle helt konkrete og cool cash-agtige argumenter i brug fra tilhængersiden. Det kan jeg da ikke bestride. Jeg kan da godt huske annoncen, som handlede om hvad ting ville koste hvis vi sagde ja og hvis vi sagde nej.

CBK: Men er det ikke stadigvæk den propaganda I vender tilbage til – eller man vender tilbage til – når det ser slemt ud? Altså, tænk på Marianne Jelved forud for

ØMU-afstemningen osv., hvor de fem partiledere fra ja-partierne stiller sig op og siger, "nu kommer der økonomiske konsekvenser, nu skal I passe på". Er det ikke den samme ting? Den samme genre?

HAARDER: Jeg tror at det var uklogt under Euro-kampagnen at sætte tal på hvad det ville koste, fordi Euroen er jo mere en forsikring, i tilfælde af valutakriser osv., så er det mere trygt at være med i Euroen. Men man kan ikke gøre det op, sådan så man kan sige, "det koster os så og så meget ikke at være med". Det er meget svært og i det omfang det blev forsøgt var det nok uklogt.

5. Ud med de gamle begreber

CBK: Lad os prøve at springe frem. Hvis vi skal tage det kronologisk kommer de direkte valg til EF-parlamentet i 79, og det er jo sådan ligesom det næste kapitel i historien og der hvor befolkningen ligesom bliver draget ind eller spurgt til råds, eller hvad vi nu skal kalde det. Hvordan ser du udviklingen i EU-parlamentet i den periode, de sidste 20 år? Tror du nu at vi er på vej mod at få en to-kammer-struktur? Hvor parlamentet måske vil få en mindre rolle end det har set ud til i de mest føderalistiske planer?

HAARDER: Det er altid et problem når man beskriver EU ved hjælp af kendte begreber som "to-kammersystem", "føderalisme", "grundlov" osv. Fordi EU er noget som denne verden aldrig har set før. Og derfor har man ikke ord for det. Og det ærgrer mig at vi ikke er nogen, der simpelthen har sat os for at finde nogle nye ord, som kan beskrive dét, vi gør. For "to-kammersystem" er jo ikke rammende, fordi Ministerrådet er jo ikke bare et kammer, rådet er jo også en slags regering, samtidig med at Kommissionen er en slags regering, som tager sig af at føre beslutningerne ud i livet. Og parlamentet er jo ikke et sædvanligt parlament, som kan fyre rådet, så der er jo ikke "parlamentarisme". Og "føderation", jo, jamen, vi har jo sådan set føderation, når det gælder de områder, hvor EU alene har kompetencen. Jeg tænker på handelspolitik, på landbrugspolitik, konkurrencepolitik osv., dér HAR vi jo en føderation, mens jeg jo er meget kraftig modstander af, at vi skal have føderation på andre felter. Så hele vejen igennem kan man ikke bruge de begreber.

6. EU-parlamentet har fat i den lange ende

CBK: Men har EU-parlamentet trods alt... altså, man kan sige, alle har vel vidst hele tiden at det var en skrøbelig og en eksperimentel ting, at sætte det i værk, men har det alligevel trods alt IKKE FORMÅET at leve op til de selv måske små forventninger der har været til det? Når man ser på stemmeprocenten osv.? I forhold til at bygge bro til befolkningen, inddrage befolkningen?

HAARDER: Jo, det svage ved parlamentet, det er valgdeltagelsen. Det er borgernes manglende identifikation med deres folkevalgte i parlamentet. Det kan vi lige så godt se i øjnene. Der har parlamentet et problem. Parlamentets styrke, det er parlamentets resultater.

Da Parlamentet fyrede Santer-kommissionen, der blev der jo sat nogle – jeg havde nær sagt: nordiske – normer for hvordan EU's administration skal køre. Da parlamentet fik en finsk ombudsmand – og ombudsmanden tilhører jo så at sige parlamentet – der blev der

yderligere sat tommeskruer på. Det er de nordiske normer for god administration, som nu gælder i hele EU, og som alt bliver målt på. To kæmpe sejre for parlamentet.

Og når parlamentet nu også får held til at skabe åbenhed – jamen, man kan ikke lave åbenhed uden parlamentet. Det er parlamentet, der står for åbenheden, fordi det er i parlamentet at kommissæren bliver draget til ansvar. Det er i parlamentet i beslutningsprocessen sker sådan at borgerne kan følge med, hvorimod det der sker i rådet jo er betydelig mere lukket og præget af, at det er regeringer, der samarbejder.

CBK: Så det vil sige---

HAARDER: Og tilsvarende— hvis jeg lige må færdiggøre rækken – hvis man ønsker budgetkontrol, hvis man er sur over at der har været uregelmæssigheder, og at der sommetider er svindel med EU's midler, hvor er så det sted, man kan forhindre det? Det er igen: parlamentet. Så parlamentet har fat i den lange ende, fordi vil man have demokrati og åbenhed – det er i parlamentet – vil man indsigt i kommissionen og have udelige kommissærer fyret, det er i parlamentet, vil man sikre imod svindel og bedrag – så er det parlamentet.

7. Vis slagsmålet frem

CBK: Vil det sige at du siger, hvis at EU-parlamentet har en rolle mellem befolkningerne på den ene side og så kommissionen og de andre EU-institutioner på den anden, der vil man traditionelt sige: hvis de skal have befolkningerne med, skal de vende sig mod befolkningen, og det som du siger er: det skal de i virkeligheden ikke, de skal illustrere at de kan holde de andre EU-institutioner i kort snor, og SÅ vil befolkningen kunne se det, selv på afstand? Så vil det give ekko også herop?

HAARDER: Det er der noget om. Jeg har altid ment, at det der skaber respekt for EU og også for parlamentet og også for parlamentet det er først og fremmest: resultater. Men så er det også vigtigt med åbenheden, sådan så folk i deres dagligstue og i deres aviser kan se slagsmålet om resultaterne. Altså, når man fx er sur over at man ikke rigtig kom igennem med noget mht. til at få skrottet biler (der var noget med en skrotafgift som Tyskland ikke ville gå med til) så er det utroligt vigtigt at man på skærmen ser den danske minister og andre sige, "Dét dér, det skal vi have" og så ser den tyske minister sige, "Det vil vi ikke have". Og ser, at han i parlamentet bliver angrebet fordi han er i lommen – hvis han er det(!) – på den tyske bilindustri. Osv. Det er så vigtigt at den slags konflikter kommer åbenlyst frem. Fordi så kan man se at det ikke er EU's skyld – nej, i EU's forsamlinger, der er der altså nogen, der går imod, og nogen, der går for, og dét, der er kunsten ifbm. borgernes engagement i EU det er at de holder op med at "holde med EU eller holde med nogen andre" og i stedet begynder at holde "med nogen i EU-systemet" og være "imod nogle andre i EU-systemet". Sådan som det jo er tilfældet i det danske system – der er jo ingen, der er imod Folketinget. Men der er jo mange, der er imod Folketingets flertal indimellem, eller imod visse partier i Folketinget.

CBK: Man kan sige, hvis EU-parlamentet skal blive populære på at slippe af med inkompetence og gøre op med korrupsion i EU så kan de jo nå at blive meget populære, ikke, der er jo nok at tage fat på!

HAARDER: Jamen, jeg tror da det hjalp parlamentet utroligt at det var parlamentet, der fik søgelys på de dér mistanker der var omkring uregelmæssigheder og svindel, og da så det fik konsekvenser, det tror jeg da er noget af det, der virkelig har skabt respekt for

parlamentet og gjort at flere siger, "Hør, det er da vist nødvendigt at have sådan et sted, hvor man bliver draget til ansvar." For hvis man ikke havde parlamentet, hvordan skulle det så foregå? Så skulle det hele jo foregå på ministerrådsmøder, hvor det hele tiden er et spørgsmål at nogle lande finder alliancer osv., og hvor magten jo også kommer til at have en større rolle end retten, fordi parlamentet og kommissionen står jo for, at det er retten og ikke magten, der skal herske i EU. Hvorimod ministerrådet jo mere står for, at det er dem, som kan skabe en koalition af de stærke, eller de mange, det er dem, der skal bestemme.

8. De tidlige 80ere: EF's krise

CBK: Lad os prøve at springe tilbage et øjeblik i historien igen. Niels Ersbøll har skrevet, at der var en situation i begyndelsen af 80erne, hvor EU faktisk var tæt på opløsning. At samarbejdet var blevet så svagt – efter de økonomiske kriser i 70ere, under den Anden Kolde Krig, at EU – EF, det daværende selvfølgelig – virkede irrelevant og kunne være kørt helt af sporet. Er det rigtigt? Er samarbejdet så skrøbeligt – var det så skrøbeligt selv så mange år efter at det var blevet etableret?

HAARDER: Hvis Ersbøll siger det så er det rigtigt. Og jeg kan udmærket huske den periode, med oliekrise og stigende arbejdsløshed, og EU kunne intet gøre ved nogle af delene. De allervigtigste ting - også i den fælles politik overfor omverdenen – var EU fuldstændigt lammet overfor.

CBK: Er det resultaterne igen, som du sagde før? Vil det sige at det er det, som vil give EU også legitimitet ift. befolkningerne? Lad os sige der kommer en recession nu. Og det er den, vi ser hovedet af. Hvis det nu sker at der har været syv fede år og der kommer syv kriseår nu, vil det så gøre EU og Europa til projektet, der står øverst på dagsordenen rundt omkring? Hvis man er i stand til at gøre noget ved det?

HAARDER: Ja, men -

CBK: Men det er da socialdemokratisk, er det ikke?

HAARDER: Men man kan ikke undgå at når der er krise, så vil regeringerne få skylden for det, de nationale parlamenter vil få skylden for det, OG EU vil få skylden for det – selvfølgelig. Og det lægger jo så det pres på, så man prøver at gøre noget mere for at undgå det. Og kommer der en krise i Mellemøsten, ja, hvis EU kan stå sammen, så kan EU jo måske få en indflydelse, og især hvis man kan stå sammen med USA, så kan man få stor indflydelse. Hvorimod hvis man er splittet – hvis EU og USA mener noget forskelligt, så flyder tingene, og EU-landene tilmed er indbyrdes uenige, flyder de endnu mere. Sådan er det jo.

9. Europa må stå sammen – og sammen med USA

CBK: kan Danmark risikere at stå i den situation vi stod i for 40 år siden, hvor vi på den ene side havde England, og altså, de facto: USA – og på den anden side, kontinentet, og hvor vi står og skal vælge mellem, hvor vi hører til?

HAARDER: der er en gammel visdom som vi lægger stor vægt på i den danske regering, det er at når EU og USA står sammen, så kan vi gøre de utroligste ting. Og skabe succes sådan som vi har gjort i Bosnien, i Kosovo. Vi stod sammen og vi fik vores vilje – og Milosevic sidder anklaget i Haag. Hvis vi er splittede, så får Europa for det første ingen indflydelse, og for det andet så får vi heller ingen resultater, der er en tendens til at diktatorerne så kan spille den ene part ud mod den anden. Så dem, der vinder når EU og USA går hver sin vej, det er diktatorerne.

CBK: Lad os prøve at tage en mere sådan kulturel eller civilisatorisk side af det dér spørgsmål, mellem Frankrig og Tyskland på den ene side og England og USA på den anden. Altså, hvis det er rigtigt at der er de to kultursfærer, hvis det er rigtigt at der er de to tankemåder og samfundsformer, som jo stadigvæk er vel distinkte og forskellige, er sandheden så ikke den at det danske hjerte er delt imellem dem og det er det, der er vores problem? At vi stadigvæk er tilbøjelige til – og det gør Irakkrise ikke spor bedre – at se EU og Fællesmarkedet som: Tyskland, og så foresvæver der os en eller anden atlanticistisk drøm et eller andet sted derude?

HAARDER: Jeg mener at noget af det fine ved EU-konstruktionen det er at de mindre lande har meget mere indflydelse end størrelsen berettiger til. At de mindre lande, som det også ofte udtrykkes af tyske politikere, er "kittet", er sammenhængskraften i EU. Og de mindre lande har jo en tendens til at have den samme opfattelse som jeg lige har givet udtryk for, nemlig at ikke blot skal EU stå sammen men vi skal også stå sammen med USA, fordi så er det vi kan stå op imod tyrannerne og så er det, at vi kan sikre stabilitet og fred i verden, åbne grænser for handel osv.

10. Højre og venstre i Europapolitikken

CBK: Lad os prøve at springe frem til midten af 80erne. Der er jo en del der mener, at fra midten af 80erne – Det, der sker i slutningen af 80erne er jo at Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre, måske også en del af SF i virkeligheden, kommer til at se på EU på en hel anden måde. Man kan sige at det er efter at danskerne siger ja til pakken i 86 eller at det er efter Murens fald – der kan være forskellige udlægninger af det. Og at de dermed kommer mere på linie med V og K, det passer vel også meget godt med det du sagde før, nemlig at de radikale har kopieret jeres politik. Er det en analyse, du er enig i? Sker der et temperamentsskifte i danskernes forhold til EU omkring midten af 80erne?

HAARDER: Ja. For det første har det jo hele tiden være sådan, at først har vi et slagsmål, og mange er imod – og så bliver det vedtaget, og så går der en tid, og så synes det store flertal at det er helt i orden.

CBK: Det skete ikke med ØMU'en.

HAARDER: Jo, det kan jeg da garantere dig for! Vi slåssede om ØMU'en og det blev et nej, og nu er 2/3 tilhængere af det, sådan har det jo været hver gang. Det er ligesom når man bygger broer. Stort slagsmål, så bygger man broen, og derefter så kan folk næsten ikke huske at den ikke altid har været der. CBK: Men de kunne godt huske de stemte nej i 92 – i 2000. Og bemærk, at junibevegelsen jo altid har udnyttet dette utroligt dygtigt, for de er aldrig gået imod det, der allerede er vedtaget. De har altid sat pilen ind imod det nye, og dermed appelleret til den traditionelle danske Euro-konservatisme, som siger, "vi er med på alt det, der er, for det kan vi jo se at det kan vi ikke undvære, og det er i dansk interesse – men alt det nye, det er vi utroligt skeptiske overfor.

CBK: Men det er da en god borgerlig holdning.

HAARDER: Det er ikke en god liberal holdning. Og det har aldrig været Venstres holdning, for vi har altid tilladt os at have visse visioner. Men der er jo forskel på Venstres vision – og jeg tør også godt sige, de Konservatives vision på den ene side – og så på den anden side, SF's og måske visse Socialdemokraters og radikales vision. Fordi vi V og K har det jo i Danmark sådan, at vi ikke ønsker at det offentlige skal blande sig i alt muligt – og den holdning har vi altså også i EU. Vi vil have det som jeg har kaldt et "stærkere men slankere EU". Vi vil gerne have et handlekraftigt EU på felter, hvor landene ikke kan handle selv. Men vi vil ikke have et EU, der blander sig i alle mulige velfærdsområder. Og det vil venstrefløjen jo gerne. Den del af venstrefløjen der nu er blevet EU-positiv – de er jo blevet det fordi de ser, at også i EU kan de arbejde for flere regler og flere udgifter og højere skatter osv., og det er vi andre selvfølgelig imod. Men det finder jeg er en helt normal udvikling, hvor vi i virkeligheden begynder at antage de naturlige roller i EU-debatten. Hvor vi, på centrum-højre-siden, er skeptiske overfor visse nye regler og nye udgifter – vi er glade for udgiftsloftet i EU, mens man på venstrefløjen – ligesom i Danmark, ligesom i Folketinget, ligesom i kommunerne – gerne vil have flere regler og flere udgifter.

11. Dansk Folkeparti og EU-politikken

CBK: Men er der ikke en fristelse for--- nu ved vi jo ikke, nu har vi lige fået socialdemokratiske regeringer i Sverige og Tyskland igen, men er der ikke en fristelse for, hvis Danmark sidder som en af de eneste borgerlige regeringer i EU om et par år, og krisen kradser – og den danske regering er Europavenlig og -aktivistisk som den nuværende, har den linie, når så de andre socialdemokratiske eller socialistiske regeringsledere i EU siger, "Nu går vi ind med keynesiansk politik! Vi nu går ind og øger de offentlige udgifter, fordi nu skal vi gøre noget ved denne her krise for at legitimere EU." Kan I så – som den eneste borgerlige regering i EU, hvis det var tilfældet, stritte imod og sige "nej, det skal vi ikke, fordi EU skal ikke opbygges som sådan en kontinental-stor velfærdsstat"?

HAARDER: Både og. Der er ingen tvivl om at der i en periode har været et kraftigt socialdemokratisk flertal, og det har jo også i Danmark været sådan, at selvom man har en borgerlig regering så har den været nødt til at finde ud af det med socialdemokraterne. Og det vil sige – vi har ikke haft mulighed for at forhindre at Danmark har sagt ja til visse ting på arbejdsmarkedsområdet, som vi måske selv havde haft lyst til at sige nej til, men vi er jo nødt til at fastholde en bred enighed om dansk EU-politik. Det skyldes jo bl.a. at tidligere Fremskridtspartiet og nu Dansk Folkeparti jo ikke vil være med, jo ikke vil lægge deres stemmer ind på en EU-politik. De vil kun have en negativ holdning – at vi ikke skal være med – og jeg ville da ønske at Dansk Folkeparti ville gå ind og være et borgerligt-liberalt parti når det gælder EU-politikken. Men det vil de ikke – og så må vi søge brede forlig. Og det er jo heller ikke så dårligt. Jeg er ikke utilfreds med noget, jeg siger bare: den klare liberale profil den bliver selvfølgelig udvisket af at vi skal have brede forlig i Europapolitikken.

CBK: Er det ikke et tegn i tiden at af de to partikonstruktioner som kom ud af jordskredsvalget i 73, der er Centrumdemokraterne – som har været bløde på flygtninge-indvandrerområdet men som har været stærkt aktivistiske på EU-området (og vel så aktivistiske som kun Uffe Ellemann-Jensen og så den nuværende Venstre-linie) de ryger ud, og Dansk Folkeparti ryger ind? Er det ikke et tegn i tiden?

HAARDER: Jo, det er i hvert fald et tegn på at modstanden nu er flyttet, sådan så en del af modstanden er flyttet fra centrum-venstre over på centrum-højre-side. Det er det. Og det tror jeg bliver et varigt fænomen. Jeg håber ikke det går sådan, men det kunne jo ende med, at der i virkeligheden blev mere modstand på højrefløjen end på venstrefløjen. Men lad os nu se hvordan det går.

12. Ministrenes rolle

CBK: Lad os prøve at dvæle et øjeblik ved --- nu sidder du selv som Europaminister, og det er jo ikke ret mange år siden at man i Danmark havde en handelsminister og en udenrigsminister osv. Hvis vi ser på udenrigsministrenes rolle i de forløbne 20-30 år, eller regeringens rolle ift. EU-politikken, ville det være rigtigt at sige at det, der er din og Per Stig Møllers opgave nu – det som var Uffe Ellemann-Jensens og Niels Helwegs opgave tidligere, Lykketofts – det i virkeligheden i højere grad er at repræsentere EU i Danmark end at repræsentere Danmark i EU? I bliver dem, der skal ud og sælge EU-projektet i Danmark og altid tale for, og minde danskerne om at de skal være internationalistiske?

HAARDER: Nej, sådan vil jeg bestemt ikke sige det. Det går selvfølgelig begge veje – men det vigtigste er jo at arbejde for danske synspunkter i EU. Hvis vi ellers lod være at have vores forbehold, altså vores undtagelser til traktaten, så ville vi jo kunne påvirke både Euro-politikken og retspolitikken (med asyl-regler osv.) og forsvarspolitikken.

13. Et slankere EU – men ikke a la carte

CBK: Men du sagde selv før, "et stærkere men slankere EU". Hvis vi nu taler om de fire undtagelser... der var jo nogle, der havde forestillet sig i 1993 at de fire undtagelser skulle blive det første skridt mod "et EU i flere rum", "i flere hastigheder", "a la carte", alle de dér udtryk der blev brugt, altså: at man ville have lavet en opbygning hvor landene kunne indgå samarbejde på visse områder og så stå udenfor på andre. Hvorfor ville det ikke svare meget godt til dit "stærkere men slankere" EU? Og ville det ikke have gjort det lettere at optage Østeuropa, hvis man havde haft dét – i stedet for en fortsat udvikling i dybden?

HAARDER: Nej. Hvis man som jeg og Venstre og regeringen har det synspunkt, at EU skal koncentrere sig om de grænseoverskridende opgaver, hvor landene får den bedste løsning ved at handle i fællesskab, så ligger der jo deri, at det er vigtigt at have alle med. Hvis der er felter, hvor man i virkeligheden godt kan undvære visse lande, så er det da vist fordi at man slet ikke skal have samarbejde på det felt. Altså, hvis man holder EU til de grænseoverskridende opgaver, hvor truslen er fælles og hvor svaret derfor også skal være fælles, og hvor vi vælter problemer over på hinanden hvis ikke vi finder fælles løsninger, så skal alle da være med, så skal der da ikke være nogen, der kan køre friløb og gavne sig selv på andres bekostning. Så det der spørgsmål om 'variabel geometri', om man kan have nogle kernelande, som er med alle steder og så nogle periferi-lande, som ikke er med i en del af politikken så er det jo fordi EU er ved at brede sig ud over felter, hvor det ikke er nødvendigt at EU handler. Og når vi nu bliver 25 medlemslande hvad vi håber sker fra 1.januar 2004, så gælder det altså om at koncentrere EU's kræfter om de væsentlige, tværgående problemer. Og holde fingrene væk fra alle de små tilskudsordninger og alle de reguleringer, som ikke er strengt nødvendige.

CBK: Så det vil sige, Østudvidelsen er i virkeligheden en måde at tvinge EU-projektet ud af de socialdemokratiske hænder på? Når først der er 25 lande så kan det slet ikke lade sig gøre at køre en velfærdsstat fra Bruxelles?

HAARDER: Nu er socialdemokraterne jo heldigvis også tilhængere af udvidelsen. Også fordi det er jo virkelig en vision, der vil noget – at skabe fred og økonomisk stabilitet og dermed også social fremgang i alle lande. Så det er da forhåbentlig også en socialdemokratisk vision. Men det er da rigtigt at jeg har selv brugt udvidelsen som begrundelse for at skrive hele to oplæg om hvordan EU nu kan koncentrere kræfterne om det væsentlige – at blive stærkere, men også slankere og holde fingrene væk fra det, som det ikke er nødvendigt at EU skal ordne. Det skal jeg da ikke skjule – at jeg bruger udvidelsen som anledning til at tage spørgsmålet om nærhedsprincippet op.

14. #1 for danskerne: de fredsbevarende aktioner

CBK: Lad os lige dvæle ved den med Østeuropa og udenrigspolitikken generelt. Du sidder som Europaminister øjeblikket, du var jo undervisningsminister i 80erne, man har jo ment vel nok grundlæggende de sidste 50 år, jo mere oplysning, jo mere undervisning, jo mere viden, information der kommer ud til befolkningen, jo mere interesserede vil de blive i politik, jo mere interesserede vil de også blive i udenrigspolitikken. Og det er jo sådan et omkvæd vi hører ifbm. EU-debatten indimellem, "der må mere information til" osv. Hvad er dit indtryk efter at have talt på møder, været politisk aktiv i så mange år - hvilket udenrigspolitisk emne er danskerne mest interesseret i? hvad er lettest at skabe interesse for i forsamlingshuset?

HAARDER: De er mest interesserede i at vi i krisesituationer kan bidrage også med danske tropper til at forhindre overgreb. Når det kommer til det – som det gjorde i Bosnien og i Kosovo, så er der massiv dansk opbakning til at vi er med. Og det gjaldt jo også i golfkrigen, som var det første skridt ud af isolationismen.

Vi kan jo også se at der er massivt flertal for at ophæve forsvarsforbeholdet, og jeg tror den dag Danmark må trække sine tropper ud på Balkan fordi EU overtager ledelsen af en militær styrke, en fredsbevarende styrke, så tror jeg fire ud af fem danskere vil sige "det er da meningsløst. Vi har faktisk bidraget mere end nogen andre hvis man måler det i forhold til befolkningstal.

Og så afskærer vi os selv fra indflydelse, vi afskærer os fra ledelse, ja vi må sågar trække os ud – bare fordi EU overtager ledelsen, selvom det er besluttet i fuld enighed med amerikanerne at EU skal overtage ledelsen, ja, endda på amerikansk opfordring, så er det jo meningsløst at Danmark skal trække sig ud. Her har befolkningen en stor sympati for at Danmark skal være med til at sikre mod undertrykkelse i vores nærområde, her i Europa.

CBK: Men ikke udenfor nærområdet?

HAARDER: Jo, men det er selvfølgelig især... men det gjaldt jo også i Afghanistan. På trods af de tragiske dødsfald så er der jo et massivt flertal af befolkningen, som synes at det var rigtigt at Danmark var med i alliancen mod terror – også med risiko for at nogen kom til

skade, eller måske endda kom hjem i ligpose, som det jo skete, så tragisk ifbm. de danske soldater i Afghanistan.

15. Danmark mellem USA og Europa

CBK: Vil det sige at danskerne har endeligt opgivet den gamle opdeling at EU var handel og økonomi, og at NATO og USA var sikkerhed og militære operationer, vil det sige at den inddeling er ved at falde endeligt væk nu, når du siger at det udenrigspolitiske emne som danskerne er mest interesserede i, det er at komme ud at hjælpe i den type aktioner? Altså, er muren - den opdeling, den arbejdsdeling mellem EU og NATO – endelig ved at bryde ned, i de danske hoveder i de her år?

HAARDER: Næh. Det afgørende er, at EU og USA holder sammen. At der aldrig bliver noget, som skader NATO-samarbejdet – men at vi, indenfor NATO-samarbejdet, bliver i stand til i Europa selv at klare visse ting uden at alt skal ordnes af USA og den amerikanske kongres. Bemærk Bosnien-krisen, hvor det tog 5 år før USA engagerede sig. Og behovet for militær indgriben for at beskytte folk, der blev beskydt og blev myrdet, og blev sat i koncentrationslejre – behovet var jo så indlysende at vi i Europa længe inden burde have været i stand til at gribe ind – med amerikansk velsignelse. Det ville amerikanerne jo gerne have set os gøre, vi var bare ikke i stand til det.

CBK: Har Danmark en særlig rolle i at holde USA og Europa sammen?

HAARDER: Ja, det mener jeg. De små lande i Europa mener jeg er det kit, som skal sikre dels at vi holder sammen i Europa men også at vi holder sammen med USA. Det er jo det, som er næsten alle de mindre landes opfattelse – for det er det, der skaber maksimal tryghed for dem.

16. Før Decembertopmødet: Alt på et bræt

CBK: Er det rigtigt at VK-regeringen har valgt at vente med at prale af udvidelsen til den lykkes, hvis man ser fx på Venstres netop overståede landsmøde, der var der nogle, der observerede at udenrigs- og EU-politikken ikke var så tydelig som den måske ville have været tidligere. Er det rigtigt at I venter med at prale til efter nytår, når udvidelsen er på plads?

HAARDER: Jeg var blevet bedt om at komme med et fem minutters oplæg om udvidelsen og det gjorde jeg, og tallene blev smækket op på væggen, så alle kunne se også hvor fordelagtigt det er rent økonomisk, eksportmæssigt at gennemføre udvidelsen. Det er noget med eksportvækst de første fire år på 18,3% og i de følgende år på 12-et-eller-andet. Så det dér med at udvidelsen koster, det er helt forkert. Hvortil kommer alle de politiske fordele – fredsdividenden, det at vi er garanteret mod at koldkrigen bryder op igen, og i øvrigt også det samarbejde med Rusland, som jo følger i kølvandet på udvidelsen – samarbejdet omkring Kaliningrad osv. så jeg var faktisk den, som skulle sætte det på landsmødets dagsorden, og det var jo ledelsen der havde sagt at vi skal beskæftige os med udvidelsen, det er en vigtig sag.

Og man kan sige, regeringen har jo sat utrolig meget prestige ind på udvidelsen. Og Statsministeren har jo bestilt Bella-Centret i to dage ekstra, for at der ikke skal være nogen

undskyldning for ikke at færdiggøre det, som vi har lovet vi ville færdiggøre. Så man kunne da lige så godt sige at vi har sat alt på et bræt og gjort udvidelsen næsten til vores eneste succeskriterium.

Og det er jo i virkeligheden farligt, fordi der er jo alle mulige andre ting, vi også laver – bl.a. på mit felt, hvor jeg håber vi får en fælles asyldefinition, får en fælles indsats for repatriering i Afghanistan osv. Og vi håber da også vi kommer lidt hen ad vejen med midtvejsevalueringen af landbrugspolitikken – og på miljøområdet har vi lige i Johannesburg faktisk fået visse resultater, vi har lige haft euro-asiatisk topmøde, hvor vi arbejder hen mod større frihandel ved den næste runde indenfor verdenshandelsorganisationen WTO. Så sandheden er jo at det danske formandskab er aktivt på HELE fronten – men at vi i særlig grad har sat udvidelsen som dét, vi vil bruge tiden i København til, ved topmødet d.13.december.

17. EF i den Kolde Krig

CBK: Lad os lige dvæle ved Østeuropa engang, fordi hvis vi går tilbage til hele perioden under den kolde krig, hvis man læser venstrefløjs- og højrefløjsretorik, så taler venstrefløjen altid om den Tredje Verden, og højrefløjen taler så – engang imellem i hvert fald – om forholdene i Østeuropa og Sovjetunionen.

Er det rigtigt at man under den Kolde Krig på højrefløjen havde et problem med at overbevise danskerne om at det her betød noget for dem – også bare at det her lige land lå i Sovjetunionens skygge? Var det en svær idé at få ind i de danske hoveder, som var mere sådan på det pan-europæiske og kompromissøgende og forhandlingsvenlige? Og betyder det så i dag at man skal i virkeligheden lære danskerne, at Østeuropa ligger lige derovre – de er lige dér?

HAARDER: Den gamle EU-modstand på venstrefløjen den var selvfølgelig et biprodukt af den Kolde Krig – bl.a. fordi Sovjet jo gjorde alt for at underminere de vestlige alliancer, NATO og EU. Fordi alt hvad der gjorde vesten stærkt så man som en trussel. Og selvfølgelig spillede det en stor rolle for debatten. Og når det efter den kolde krig er gået sådan, at der er færre på venstrefløjen som er modstandere, og at modstanden nu – til dels – er flyttet over på højrefløjen, jamen så skyldes det at vi ikke længere har det element i debatten. Det er da helt sikkert. Og så er der jo den gamle anti-amerikanisme, som jo altid har floreret på venstrefløjen og ikke på højrefløjen, og som jo altså var en anti-NATO-agitation, som gik direkte over i en anti-EU-agitation.

18. Noget af det floveste i danmarkshistorien

CBK: Men er det rigtigt at når man til den danske befolkning – under Ungarn-krisen, under Prag, under alle de der begivenheder der skete i Østeuropa, den militære undtagelsestilstand i Polen i begyndelsen af 80erne, når man sagde til dem: nu skal vi tænke på Østeuropa, så sagde de: Nå. Altså, har Danmark haft nogen akut fornemmelse af, hvor tæt vi lå på Østblokken og på den militære trussel...

HAARDER: Nej. Der er ingen tvivl om at vi levede jo næsten som den konge – var det ikke Frederik III? – som tilmurede vinduerne på Kronborg. De vinduer, der vendte over mod Sverige – fordi han ville ikke udholde synet af det, der var gået tabt for Danmark. Og tilsvarende, så har vi på mange måder haft tilmurede vinduer overfor de baltiske landes

tragiske skæbne, overfor vores gamle gode nabolande Polen og Østtyskland osv. Og så pludselig – så falder Berlinmuren, og pludselig får vi de gamle naboer tilbage. Og det tror jeg fyldte os med ganske meget skyldfølelse – fordi nu, nu blev det pludselig lysende klart hvordan vi havde ignoreret den knægtelse af folkenes selvbestemmelsesret og af demokratiet, som fandt sted lige udenfor vores dør. Mens ungdommen i Danmark jo kunne protestere mod alt muligt på den anden side af jordkloden, men altid glemte den undertrykkelse, der lå lige udenfor døren. Det er jo noget af det floveste i Danmarkshistorien. Det er den dér Koldkrigs-blindhed, demokrati-blindhed som jo – det bliver jeg nødt til at sige – som især venstrefløjen jo gjorde sig skyld i.

Bertel Haarder om Danmark i Europa (2.del): De små landes Europa

"Danmark har jo nu fået en indflydelse på udenrigspolitikken som vi ikke har haft siden svenskekrigene," siger Bertel Haarder, der slår fast at de små EU-landes "overindflydelse" er et centralt træk ved EU-Unionen. Men Haarder ønsker også et opgør med EU's "småtilskud" og detailregulering - han mener derfor at subsidiaritetsprincippet bør lægges til grund for et "stærkere men slankere EU", der kan formå at holde stand mod politikernes ønsker om at demonstrere deres godhed: "Derfor ser jeg frem til at en ny traktat vil så at sige binde EU-politikerne til masten - ligesom Odysseus i det gamle drama, så han kunne sejle forbi sirenerne uden at løbe på grund."

af **Clement Behrendt Kjersgaard, RÆSONs chefredaktør.**

19. Kravene til Østeuropa er ikke mindst Danmarks

20. Mere indflydelse end vi har haft siden svenskekrigene

21. De små landes Europa

22. Norden: mere nu end nogensinde

23. Bind EU-politikerne til masten

24. Euroen = fælles skatter? Nonsens!

25. Den evige afstand mellem centrum og periferi

26. EU's formål: at sikre landenes selvbestemmelsesret

27. Frihed eller tryghed

28. Visionen om en ny guldalder

29. Også det moderne menneske er nationalt

19. Kravene til Østeuropa er ikke mindst Danmarks

CBK: Hvis man sidder i New Zealand, hvis man sidder i Argentina, hvis man sidder på Hawaii og ser Europa udefra, så ser det ud som om det tog Gorbatsjov sådan fem år at nedlægge hele østblokken og opløse kommunismen og det hele, og så har det taget EU op mod 15 år at få budt Østeuropa indenfor.

HAARDER: Det er altid lettere at rive ned end at bygge op. Hvis det nu lykkes her pr.1.1.2004 at få 25 lande om bordet – med alt hvad det betyder mht. lovgivning der er harmoniseret, så man opfylder fødevarerstandarder, opfylder miljøstandarder, opfylder alt det som vi i Danmark forlanger at de skal opfylde, altså hvis det virkelig er på plads mere eller mindre, allerede om 15-16 måneder, så er det jo en fantastisk præstation.

CBK: Og østeuropæerne har ikke nået at blive utålmodige eller føle sig sat udenfor?

HAARDER: De er utroligt utålmodige. Og derfor skal vi også blive færdige med det – man må bare ikke undervurdere hvilken gigantisk opgave, der er tale om, fordi EU er kommet så langt som man er mht. at beskytte borgerne i alle mulige ender og kanter, og når man så lukker op for alt i forhold til de nye lande, jamen, så skal de standarder jo udstrækkes til de nye lande. Det er jo ikke mindst Danmark, der forlanger det. Og det er et kæmpe bureaukrati, som vi derved gennemtvinger overfor dem. Men det er af hensyn til borgernes tryghed og sikkerhed osv. Det er ikke for at genere dem.

20. Mere indflydelse end vi har haft siden svenskekrigene

CBK: For 30-40 år siden der talte man om at der var fire søjler i dansk udenrigspolitik, ikke, altså, man havde forholdet til forholdet til det nordiske, man havde forholdet til det atlanticistiske, man havde det globale ansvar og så havde man Europa. Og den udvikling der er sket – dels udefra, men vel også indefra, vel også fra Danmark selv og måden at tænke dansk udenrigspolitik på de sidste 15 år, er blevet at alting går gennem Europa, ikke?

Du taler selv om at USA og Europa er ikke modsætninger, de skal samarbejde, osv., og man taler om Europas forhold ift. Den tredje verden. Altså: Europa bliver en slags prisme, eller et filter, eller en samlekasse for en masse af udenrigspolitikken. Risikerer man ikke at det låser den enkelte vælgers mulighed for at tænke udenrigspolitik på en politisk måde? Du sagde selv før, man skal ikke stikke uenighederne i EU væk... er der ikke en risiko for at man præsenterer folk [for] denne her proces, der hedder "globalisering" og så kan de stå af, eller de kan stå på – og det er, hvad der er af valg i det?

HAARDER: Jamen, det er da rigtigt at ofte vil det være sådan. Men der er ikke tale om at man berøvet vælgerne noget som helst. Fordi hvordan var det før EU? Der var verdensbegivenhederne noget, der bare skete, og vi havde ikke antydning af indflydelse på det. Tænk på hele det tyvende århundrede – Danmark havde ikke antydning af indflydelse på noget som helst. Vi var et offer for begivenhederne, og især et offer for de stormagter, som vi lå klos op og ned af, med vores sårbare stræder og vores landområde, som jo er oplagt landingsplads for folk, som vil bevæge sig mellem Nord- og Sydeuropa (det var jo også derfor vi blev besat under krigen. Og tænk så på nu – nu har vi formandskabet. Nu har vi i allerhøjeste grad stemme, hvis vi ellers vil, i den fælles politik.

Og kan være med til at holde unionen fast på dens egne beslutninger og målsætninger – mht. den internationale straffedomstol, mht. at vi skal gennemføre udvidelsen som vi har lovet. Danmark har jo nu fået en indflydelse på udenrigspolitikken som vi ikke har haft siden svenskekrigene.

CBK: Men har Norge ikke ført en meget aktivistisk udenrigspolitik, også de sidste 20-30 år hvor de ikke har været meget i EU? Norge i Møtforhandlingerne, osv.?

HAARDER: Nævn en ting som Norge har udvirket. Jo, der var nogle Oslo-forhandlinger, som så i øvrigt er strandet siden da og ligger i spåner. Hvad har Norge udvirket? Og tænk så på hvad EU har udvirket. Jeg ved nok hvad jeg foretrækker – og hvad stort set alle norske politikere også foretrækker. De kan jo godt se at det er helt vanvittigt at Norge ikke er med.

21. De små landes Europa

CBK: Men når I nu taler om Baltikum, og når I har lagt den meget høje Baltikum-profil som I har forfulgt – det er ikke nogen hemmelighed - de sidste 10-15 år, er det så ikke i virkeligheden en måde at få EU til at ligne det nordiske samarbejde på---I aktiverer en hel masse---

HAARDER: Jo. Det er da helt oplagt. Min vision det er at få hele Norden med i EU. Hvis det lykkes at få Norge og Island – eller rettere sagt, først Island og så Norge, til at melde sig ind, så vil de nordiske lande – de fem lande, efter Nice-traktaten have 34 stemmer i Ministerrådet, på trods af at vi kun har 23 millioner indbyggere tilsammen. Hvorimod Tyskland – med 80 millioner indbyggere, kun vil have 29 stemmer. Så generøs, så gavmild er EU overfor små lande.

CBK: Men det holder vel ikke? Det finder tyskerne vel sig ikke i?

HAARDER: Jo, det står i Nice-traktaten.

CBK: Men vejer Nice-traktaten tungere end hvad tyskerne mener om 5 år eller om 10 år?

HAARDER: Jamen, vi kan ikke forhindre Tyskland i at være et stort land. Og i at der er mange tyskere. Men Nice-traktaten er jo altså beviset på at EU fortsat er utroligt generøs overfor de små lande. Og det er jo ikke noget tyskerne er kede af. Skiftende tyske regeringer og begge tyske partier mener jo at det er helt i orden at de små lande har den over-indflydelse. For dem er de små landes overindflydelse jo netop det, der adskiller nutidens Europa fra fortidens Europa, hvor Tyskland var stærkt, men alligevel kom så frygtelig galt af sted.

22. Norden: mere nu end nogensinde

CBK: Du har selv skrevet noget i retning af – for 10 år siden – at Norden ikke har bidraget med noget til verden i 50 år.

HAARDER: Ja. Det var en meget beskeden udtalelse. Sandheden er vel at man kunne have sagt: flere hundrede år. Jamen, det er jo sandheden – fordi vi har været så splittede. Vi har jo aldrig kunnet finde ud af alle sammen at være i NATO. Vi kunne ikke finde ud af at lave et fælles forsvarsforbund. Vi kunne ikke finde ud af at tilslutte os den samme markedsdannelse, osv.

Det tætteste vi nogensinde er kommet på at forene norden det er jo den tilstand vi har nu: hvor Island og især Norge jo faktisk er med i hele EU-samarbejdet lige bortset fra når vi træffer beslutninger. Det er jo det nærmeste vi har været. Og Sverige er på vej ind i NATO, der er der ingen tvivl om. Så nu nærmer det sig.

Men det er jo mærkeligt Norden skal slæbes til at samarbejde. Hvorfor i alverden er det ikke en fælles-nordisk vision? At tage den kæmpe indflydelse vi kan få i de fælles europæiske institutioner – hvis vi har visioner og hvis vi har vilje til at tale sammen og lægge en nordisk røst frem. Jeg er uforbederlig tilhænger af det nordiske samarbejde og det har aldrig været i modstrid med min EU-holdning – jeg mener det er Norden og EU, det er EU, der giver Norden chancen for at forene kræfterne i alle de sager hvor vi synes der er brug for en nordisk stemme.

23. Bind EU-politikerne til masten

CBK: Du sagde før – og det er jo temaet, en overskrift kan man sige – ikke, altså, ”et slankere men stærkere EU”, at der er mange områder hvor du og hvor Venstre og hvor borgerlige i det hele taget mener at EU ikke bør blande sig. Men er den grænse ikke overskredet på mange områder? Du talte selv noget detailregulering før—

HAARDER: Jo, efter min mening så er der alt for mange småtilskud, som gør mere skade end gavn og som slet ikke skaber sympati for unionen men tværtimod får folk til at spørge, ”Hvorfor i alverden skal EU støtte dét og støtte dét og støtte dét?” Og der er også for mange regler om småting efter min mening – især på arbejdsmarkedsområdet. Og derfor ser jeg frem til at en ny traktat vil så at sige binde EU-politikerne til masten – ligesom Odysseus i det gamle drama, så han kunne sejle forbi sirenerne uden at løbe på grund

For hvis ikke man får sådan nogle grænser, og nogle mekanismer, der forhindrer at EU blander sig i alting, så er jeg bange for at der bliver endnu flere småtilskud – og endnu flere regler om småting, fordi Europaparlamentarikere og ministre i Ministerrådet og embedsmænd, der skal forberede tingene, hele tiden vil sidde og komme med gode idéer til hvorledes deres godhed nu kan udstrækkes til endnu flere her i Europa. Og så er det de glemmer, at de nationale parlamenter jo er ligeså gode. Og at alt hvad de kan klare skal overlades til de nationale parlamenter og de regionale råd.

24. Euroen = fælles skatter? Nonsens!

CBK: Man har jo sagt, at man kan ikke have den fælles mønt uden at have en fælles skattepolitik, man kan ikke have en fælles skattepolitik uden også at koordinere finansp-

HAARDER: Men det er jo noget fuldstændigt nonsens! Jeg har hørt det i parlamentet og jeg har imødegået det hver eneste gang jeg har hørt det – det kommer fra centrum-venstre og

det kommer fra socialdemokraterne, og det er og bliver noget nonsens. Og det bedste bevis det er jo, at euro'en har været en kæmpe succes uden en fælles europæisk politik. Altså - det afgørende i Euro-samarbejdet det er jo at man har nogle grænser for hvor meget gæld man må lave, fordi gælden vil gå ud over de andre. Og det er jo disse kriterier: man må ikke køre letsindig politik, som ender med også at ramme andre, dét er den spilleregul, der skal være, andet behøver vi stort set ikke. Men hvis vi derudover kan hjælpe hinanden med øget vækst – og med at tage hensyn til hinanden også i konjunkturpolitikken, fint. Jo mere, jo bedre.

25. Den evige afstand mellem centrum og periferi

CBK: Lad os tale lidt om det internationale outlook, eller den internationale indstilling. Vi har jo været inde på før at du var undervisningsminister i 80erne, og man har jo sagt at – det kan man læse i kilderne hvis man går tilbage – i 30 år der har EU-tilhængerne, hver gang der er et afstemningsresultat eller en opinionsmåling der er gået dem imod, så har de sagt: "De unge er på vores side. De unge er med os, de unge stemmer ja, de unge er interrail-generationen, osv., og hvis vi satser på dem så kommer Europa nødvendigvis."

Men man kan vel sige at debatten og udviklingen herhjemme de sidste fem år – også i forholdet til flygtninge-indvandrerspørgsmålet, har vel afsløret at der er mange danskere, også danskere som er unge – der har en skepsis overfor denne her – hvad de oplever som en forceret internationalisering.

HAARDER: Jeg tror de unge gennemgående tænker mere internationalt end de ældre. Men det fører ikke nødvendigvis til at de er tilhængere af EU-samarbejdet, som det er. Og det hænger jo sammen med at både i Europa og i USA og alle andre steder ser man jo i det moderne globale samfund, at der opstår denne konflikt imellem centrum og periferi, altså – dem i periferien de synes at "dem der, der sidder i centrum, at disse grimme magthavere hvad enten de sidder i København eller i Bruxelles eller i Washington, at de er nogle værre nogen, der ikke tager hensyn til det virkelige liv ude i periferien. Sådan vil det være til evig tid.

Og det er en god grund til at koncentrere EU's kræfter om det allermest nødvendige. Fordi hvis Bruxelles begynder at regulere alle mulige småting, så vil det ikke skabe bred taknemmelighed i hele periferien – det vil skabe voksende surhed i hele periferien, fordi alle vil jo være utilfredse over et eller andet, og jo mere EU har forsøgt at løse alle problemer, jo mere vil EU være skyld i at ikke alle problemer bliver løst.

CBK: Men er EU's historie og er EU's funktionsmåde ikke netop altså – pakkerne og kompromiserne og noget-for-noget. Sådan at det er umuligt at undgå den form for detailregulering, fordi landene vil altid handle indbyrdes, der skal altid gives og tages lidt, og derfor vil der altid komme flere tilskud?

HAARDER: Jo. Og landene vil altid komme stikkende med deres lille Hassan, "vi vil gerne have en regel hér og et tilskud dér," og det er jo derfor jeg siger: den nye traktat skal rumme helst et katalog – et skarpt katalog – over hvad EU skal og hvad EU ikke skal. Det er måske svært – men så i hvert fald en mekanisme, sådan så de nationale parlamenter og regionale råd, som føler at man træder deres kompetencer for nære, at de har et sted at gå hen og indklage unionen og få stoppet lovgivningen.

26. EU's formål: at sikre landenes selvbestemmelsesret

CBK: Har Venstre ikke begået en fejl ved først at begynde at tale om kompetencekatalog de sidste 5 år? Hvis Venstre havde forfulgt den linie (man kan måske sige, det har måske været en linie der har været lidt tydeligere hos de Konservative, også for 20 år siden, hvor man har sagt, med Hans Engell's udtryk, "ja men ikke hallelujah" til Unionen. NU er I begyndt at sige, at den skal begrænses lidt, man har vel haft det indtryk af Venstre i 20 år, at det er partiet, der altid har sagt ja, og "jo mere jo bedre" og "vi siger ja tak".

HAARDER: Men den Hans Engell-udtalelse, den synes jeg ikke han skal være stolt over. Det har været et meget, meget billigt forsøg på at score point hos nogle, der måske er lidt skeptiske – og så siger man dér dér. DET synes jeg ikke var en god måde at sige det på. Det, det drejer sig om, det er at sige halleluja til det, der er nødvendigt og undgå alt det andet. Det, det drejer sig om er at få en føderation – som vi jo allerede har – på de felter, hvor vi ikke kan løse problemerne selv. Men til gengæld absolut ikke have en føderation på de felter, hvor landene selv kan klare det. Og så i øvrigt at gøre det til en meget klar målsætning at Unionens formål hverken er at underminere eller udviske nationalstaterne. Det er tværtimod at sikre nationalstaterne – at sikre folkenes frihed og ret til at bestemme i deres egne hjemlande – i tryghed. Det er det, der er Unionens formål – og det skal skrives meget klart i formålparagraffen.

27. Frihed eller tryghed

CBK: Men en amerikaner vil jo sige, at EU-udviklingen og de socialdemokratiske stater i EU og den socialdemokratiske samfundsform (som man jo også har i EU-stater som ikke er under socialdemokratisk ledelse i virkeligheden, ikke, altså med Henning Fonsmarks udtryk, at der er "et flertal af socialdemokrater i det danske folketing". Det ved jeg ikke om han ville sige nu.) Men for en amerikaner ser det vel ud som om EU er – og må forblive – kooperativ og grundlæggende illiberal, altså, at der er et illiberal karaktertræk i den europæiske samfundsform som I får meget svært ved at opløse?

HAARDER: Det er da rigtigt. Velfærdsstaten er en europæisk opfindelse. Det der med at det offentlige altså sørger for borgerne i det omfang som vi kender og finder naturligt det er en europæisk opfattelse, opfindelse – og den er jo lidt bureaukratisk. Og det kan amerikanerne jo så grine af. Det må de gerne for min skyld. USA er jo et indvandrerland, hvor man har haft en gammel tradition for temmelig svag social støtte til borgere som er i nød – simpelthen fordi hvis man havde en dansk velfærdsstat i USA så ville det være umuligt at have et så åbent samfund som de har. Man kan jo ikke både have åbenhed og så meget høj social sikkerhed for alle borgere – fordi så kommer alle borgere rejsende dertil, hvor der er den højeste sociale sikkerhed, sådan som vi jo også ser i Europa, og i Danmark især. Så vi har vores profil, de har deres.

CBK: Så det vil sige, hver gang Venstre taler om et mere åbent samfund med mere frihed, så betyder det mindre social sikkerhed hvis modsætningen er så skarp som du sætter op dér?

HAARDER: Man er nødt til at kombinere de fri vandringer med nogle skrappe betingelser før man får opholdstilladelse i en velfærdsstat. Ellers kan man ikke bevare velfærdsstaten.

Det er jo også det en række socialdemokrater og SF'ere lige har skrevet en bog om – "Forsvar for fællesskabet", tror jeg den hedder. Og jeg er helt enig i at man kan ikke både have frihed til at rejse over grænserne og samtidig have et meget højt sikkerhedsniveau [eller] socialt tryghedsniveau. Det kan ikke forenes. Det er jo så derfor at vi nu har indført så at sige en syv-års-overgangsperiode, fra man kommer til landet og til man ryger op på det høje sikkerhedsniveau og dét har vi så kombineret med visse nye krav til selvforsøgelse til folk, der kommer hertil. Fordi ellers så breder der sig en voksende sump af udlændinge på bistandshjælp, som ikke har en chance for nogensinde at blive integreret. Og så får vi alle de folkelige modsætninger som det vil føre til.

28. Visionen om en ny guldalder

CBK: Men er der ikke en risiko for, at EU og den dér multikulturalisme-problematik hænger sådan sammen, at hvis man skal have den der periferi (du talte om før), hvis man skal have de skeptiske vælgere, de skeptiske vælgere på højrefløjen – Dansk Folkepartis vælgere, nogle af jeres egne vælgere, nogle af konservatives vælgere. Hvis man skal have dem til at sige ja, så siger man så, allright, EU bliver politisk, EU tager sig af det tekniske og "herhjemme har vi så vores stærke kultur, og det kulturelle fællesskab kan bliver stærkere end nogensinde, og det bliver kun stærkere af at blive udsat for andre påvirkninger," hele den dér retorik. Og når man lægger en sådan vægt på at nu er Danmark altså kultur, der er levende og stærk og organisk, så bliver det et illiberal land at være i, fordi vi hele tiden skal pudse den nationale identitet af.

HAARDER: Nej, sådan ser jeg det ikke. Den danske guldalder den blev til i starten af det 19.århundrede i et samfund som var utroligt åbent og samtidig: utroligt nationalt. Det var kombinationen af voksende national bevidsthed og voldsomme påvirkninger udefra – fra Berlin og fra Paris og fra London osv., det var det, der skabte en guldalder i Danmark.

Og det er også mit ideal for fremtidens Danmark: nemlig at vi på den ene side har så meget åbenhed, der nu kan lade sig gøre – specielt kulturelt, men samtidig har en tilstrækkelig national bevidsthed, så vi insisterer på at omsætte de udenlandske påvirkninger til noget dansk. Det kunne den tidligere undervisningsminister tale meget længe om, for det var jeg meget optaget af, også som minister - at netop fordi vi internationaliserer os selv, så skal vi også øge vores nationale, kulturelle bevidsthed, og styrke kendskabet til de fælles kulturelle erfaringer som er nedfældet i bøger, billeder, musik, sange, kunst af enhver art. Det er sådan, det hænger sammen.

CBK: Men kommer vi så ikke også til at stille meget store krav til de folk, der kommer hertil uden at kende noget af det – når du samtidig selv siger at Norden har ikke bidraget med noget (jeg ved godt det var udenrigspolitisk ment, ikke?), men risikerer man ikke at gøre det der erfaringsgrundlag, eller den opdragelse til en forudsætning for at være i samfundet?

HAARDER: Næh. Jeg ser det nærmest modsat – at netop fordi der er kommet så mange (nu er vi jo oppe på 11-12% af eleverne i skolen) som ikke har noget medfødt kendskab til dansk kultur på samme måde som dem, der har forældre og bedsteforældre, der er vokset op her, netop derfor er det jo blevet vigtigt at skolen er bevidst om den danske kulturarv, hvis vi skal sige det højtideligt, altså de fælles danske kulturelle erfaringer. Det er jo blevet vigtigere at synge danske sange, kristendomsundervisningen er blevet vigtigere – fordi der er jo mange ting man ikke forstår i Danmark hvis man ikke kender den bibelske fortælling.

Den tager man jo ikke skade af at høre selvom man ikke er bekendende kristen, så jeg ser faktisk modsat på det.

29. Også det moderne menneske er nationalt

CBK: Er et af venstrefløjens problemer i det her henseende at de ikke har det kristne grundlag, at de grundlæggende er humanistiske i stedet for kristne og betragter kristendommen som en overlevering? Er de så marxistiske stadigvæk?

HAARDER: Det problem har Grundtvig jo løst for flere hundrede år siden. Fordi han var lysende klar med hensyn til at der er noget, der hedder den kristne tro, men der er også noget, der hedder den kristne anskuelse. Og den kristne anskuelse på tingene – det er så at sige den kulturelle del af kristendommen – den kan man jo godt have fælles med folk, som ikke er bekendende kristne. Og det er dér, begrebet ”Danmark som et kristent land” kommer ind – det er altså Danmark, hvor der ligger 1700 kirker fra det ellefte århundrede. Det er Danmark, hvor sproget er spækket med udtryk, som kommer fra det nye og det gamle testamente. Det er et Danmark, hvor vi har udviklet den dér særlige form for tolerance, som vi selv ser som en konsekvens af et kristent menneskesyn, [eller] hvad man end vil kalde det.

CBK: Hvordan adskiller dit syn på Grundtvig sig fra Søren Krarups?

HAARDER: Det vigtigste ved Grundtvig er jo at han siger noget positivt om fællesskabet – om det kulturelle fællesskab osv., hvor Søren Krarup er mere optaget af den negative del af det, dels i hans kristendomsforståelse og dels i hans syn på udlændinges mulighed for at blive en del af fællesskabet. Jeg synes det fører for vidt at komme med en lang [udredning] - det er altid bedre at høre på Søren Krarup selv end på dem som udlægger ham, fordi han er hverken dum eller uvidende, han har et meget skarpt synspunkt som jeg synes er vigtigt at have med i debatten.

Fordi hvis man tror at man kan udviske det forhold, at alle borgere også i et moderne samfund kommer af en national kultur, så tror man altså fejl. Man skal lige huske på at de vigtigste spørgsmål i verdenspolitikken i dag, det er jo: hvordan sikrer vi at alle borgere i verden kan bo i trygge hjemlande, hvor de selv bestemmer over deres egne anliggender? Det er jo det, israelerne fik efter krigen – det er det, palæstinenserne vil have; det er det, de slås om i Bosnien, det er derfor skotterne har fået deres eget parlament. Det er derfor catalanerne vil bevare deres selvstyre indenfor Spanien. Kravet om at folkeslagene bestemmer selv i deres hjemlande er jo stærkere end nogensinde. Det krav har jo afløst ideologierne som det politiske omdrejningspunkt i verdenspolitikken.

CBK: Det er da ikke godt for en liberal, det er godt for en konservativ nationalist, men det er da ikke godt for en liberal?

HAARDER: Jo. Det er i hvert fald godt for mig. Altså, jeg er i så fald kultur-konservativ - fordi at dyrke en liberalisme, som hæver sig op over dette, at alle har behov for et sted at føle sig hjemme og føle sig trygge, og at folkenes hjemlande er noget meget afgørende for borgernes følelse af identitet og tryghed – at hæve sig op over dét, det er galimatias. Det er lige så tosset som når marxisterne prøver at hæve sig op over det, og som når andre ideologier har forsøgt at lave teoretiske tankekonstruktioner, der gælder for alle

mennesker uden hensyn til hvor de er vokset op og hvad de identificerer sig med. Det kommer der kun ulykker ud af.

CBK: Tror du at centrum-venstre er blevet overrasket over hvor ideologisk en linie I har lagt an det sidste års tid? Mod råd og nævn og i så mange henseender?

HAARDER: Ja, det håber jeg da. det værste der kunne ske det var da hvis man påstod at der ikke var nogen forskel.